

МОТИВАЦИЯ И ПРОФЕСИОНАЛНО ОБУЧЕНИЕ

Мария Прошенска, Пенка Аргилашка, Мария Кукуларова

Медицински Университет – Пловдив, Медицински колеж

4000 Пловдив, България

e-mail: peidg@abv.bg

MOTIVATION AND PROFESSIONAL EDUCATION

Mariya Proshenska, Penka Argilashka, Mariya Kukularova

University of Medicine – Plovdiv, Medical college

4000 Plovdiv, Bulgaria

e-mail: peidg@abv.bg

ABSTRACT

Introduction: In educational psychology the problem of motivation is of primary significance. Motivational evolution is a complex process that does not build a simple positive or negative attitude towards learning. For restructuring certain aspects of the motivation active factors are those resultant from the learning environment as well as internal, personal factors.

The presence of high academic motivation to learn the necessary theoretical and practical knowledge is one of the parameters to achieve an efficacy education in medical colleges.

Knowing the nature and dynamics of the reasons that lead to an active attitude towards the learning process is an essential and necessary element for achieving an effective professional education. In this meaning, the issues requiring explanation are: Are young people who choose an education in health professions motivated and if so on what level is there motivation? What is the nature of their motives? Personal motivation or motivating educational environment - which leads? What are the factors inciting higher or lower motivation.

Answering these questions allows to achieve higher standards and quality in the professional education of health professionals.

Objective: Study the nature and dynamics of the reasons that determine the interest of the students to the academic activities in medical colleges.

Resources: It was organized a study (April 2014) among 100 students from I, II and III course in the College of Medicine, Plovdiv, studying in subjects "medical laboratory" and "assistant pharmacist." The examined signs were: level of motivation for professional education; essence of the reasons for learning ; factors leading to a change in motivation for education.

Methods: Sociological (Interview, anonymous questionnaire) and statistical (graphical analysis).

Results and Discussion : 76% of the observed students show a high level of motivation. Personal motives that leads to higher academic motivation are mostly in social and moral character. The approach of choosing a professional occupation also exert influence. Factors defining external motivation to learn with highest share are: interest in educational disciplines (67 %); emotional satisfaction from the acquisition of professional knowledge and skills (56%) ; positive attitude to students by the colleagues of practical facilities (53%), followed by a favorable psychological atmosphere in the student group (48%) and interest in the manner of teaching (29%). Both factors of motivation acting together or separately are effective.

Conclusion: Knowledge of the nature and dynamics of the motives of students for their active attitude towards the learning process is essential for its effective management. The presence of high academic motivation to learn the necessary theoretical and practical knowledge is one of the parameters to achieve an efficacy of education in medical colleges.

Academic motivation as part of a broader motivational orientation to students' own professional development is an important aspect in the process of building a reliable and successful health professionals.

Keywords: *motivation, training, health professionals*

Изложение: В педагогическата психология проблемът за мотивацията е от първостепенна значимост. Мотивационната еволюция е сложен процес, при който не се изгражда елементарно позитивно или негативно отношение към ученето - пререструктурират се отделни аспекти в мотивационната сфера, като активно действащи са както фактори, произтичащи от учебната среда, така и вътрешни, личностни фактори.

Мотивацията е вътрешно състояние, което поддържа, насочва и стимулира поведението на човека и заема водещо място в структурата на поведението на личността.

Изследванията на психолози, социолози и педагози потвърждават, че цялата мотивационна система на личността влияе върху различните форми на човешка дейност, включително и учебната. Разнородна е същността на личностните мотиви, формиращи поведението – социални, нравствени, неутрални.

Социалните мотиви са стимули за активност на обучаващите се, осигуряваща им сега или в бъдеще по-благоприятен статус в отделните структури на социалната среда – група, семейство, професионална група и т.н. Тази активност се материализира в усилие за по-висок учебен резултат, заради признание от родители, преподаватели, състуденти, приятели, авторитети, за престиж и по-висок социален статус сега и очакване за такъв в следващите години.

Нравствените мотиви имат различна мотивационна сила, проявяваща се в цялостното поведение на обучаващия се, включително и в учебната му дейност. Нравствените потребности - трудолюбие, отговорност, себеуважение, справедливост, хуманност, емпатия, милосърдие, потребност от самоусъвършенстване - като най-висша степен на нравствено развитие мотивират ученето.

Неутралните стимули присъстват при всички форми на дейност. Такива са: награждаването, наказанията, игровите мотиви, състезателните мотиви, страхът, поощрението. Педагозите умело използват тази система от стимули за изграждане на истински, личностови мотиви на дейност и поведение у обучаващите се.

Мотивацията за учене се разглежда като насоченост към отделните страни на учебния процес, свързана с вътрешното отношение на личността към него.

Според педагози, факторите, определящи учебната мотивация са [3]:

- заинтересованост – умерената заинтересованост стимулира учебния процес;
- емоционална ангажираност към учебния процес;
- успех - свързан е със степента на трудност на учебния материал;
- интерес – със създаването на трайни интереси към даден предмет преподавателят постига високи резултати в обучението и подготвя своите студенти за висок емоционален старт в избора и ефективното практикуване на професия в тази област;
- обратна връзка – характеристики на добрата обратна връзка са информативността, конструктивността, наличие на ясни критерии, да бъде мотивираща и навременна.

Горепосочените фактори определят външната мотивация за учене. Вътрешната (личностна) и външна мотивация са двете страни на едно явление, свързващи ученето и неговите цели.

Наличието на висока академична мотивация за усвояване необходимите теоретични и практически знания е един от параметрите за постигане на резултатност на обучението в медицинските колежи.

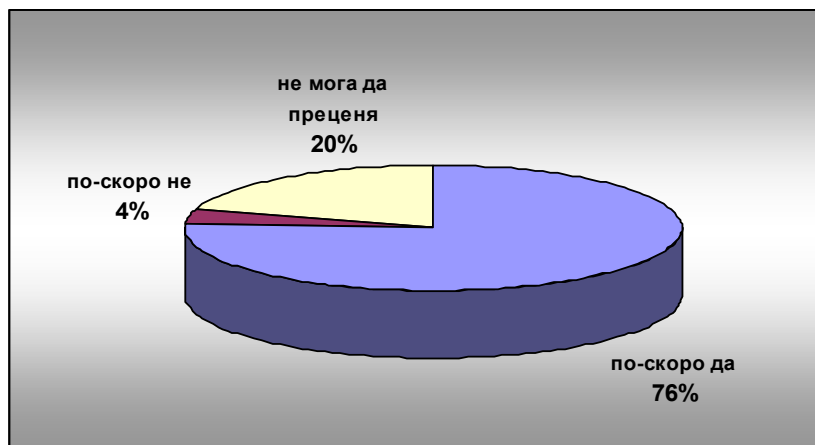
Познаването на същността и динамиката на мотивите, водещи до активно отношение към учебния процес, е съществен и необходим елемент за реализиране на ефективно професионално обучение. В този смисъл, въпросите, които изискват яснота са: Мотивирани ли са младите хора, решили да се обучават в здравни професии и в каква степен? Каква е същността на техните мотиви? Личностна мотивация или мотивираща учебна среда – кое е водещо? Кои са факторите, инициращи по-висока мотивация или водещи до нейното понижаване?

Отговорът на тези въпроси дава възможност за постигане на по-високи стандарти и качество в професионалното обучение на здравни професионалисти.

Цел: Проучване същността и динамиката на мотивите, които определят интереса на обучаващите се към академичната дейност в медицинските колежи.

Материал и методи: За разглеждане на проблема бе проведено проучване (април, 2014 г.) сред 100 студенти от I, II и III курс в Медицински колеж - Пловдив, обучаващи се в специалностите „Медицински лаборант“ и „Помощник-фармацевт“. Използваните методи на проучване са социологически (интервю, анонимно анкетиране) и статистически (графичен анализ). Наблюдавани бяха следните признаци: ниво на мотивация за професионално обучение; същност на мотивите, определящи интереса на обучаващия се към учебния процес; фактори – личностни и външни, водещи до промяна на мотивацията за обучение.

Резултати и обсъждане: Данните от проучването показват следното: от наблюдаваните студенти при **76%** се установи високо ниво на мотивация. На въпроса „Чувствате ли се по-мотивирани в овладяването на Вашата професия за разлика от началния момент на обучението Ви?“ резултатите от анкетирането посочват следното (фиг.1):

Фиг.1 Ниво на мотивираност за професионално обучение

Личностни фактори на мотивация

Като причини за високата си мотивация студентите посочват следното:

Студенти 1 курс:

- „научих много нови неща и практиката ми помогна да се ориентирам по-добре в бъдещата ми професия“;
- „чувство на уважение към професията“;
- „придобиването на интересни и полезни знания“.

Студенти 2 курс:

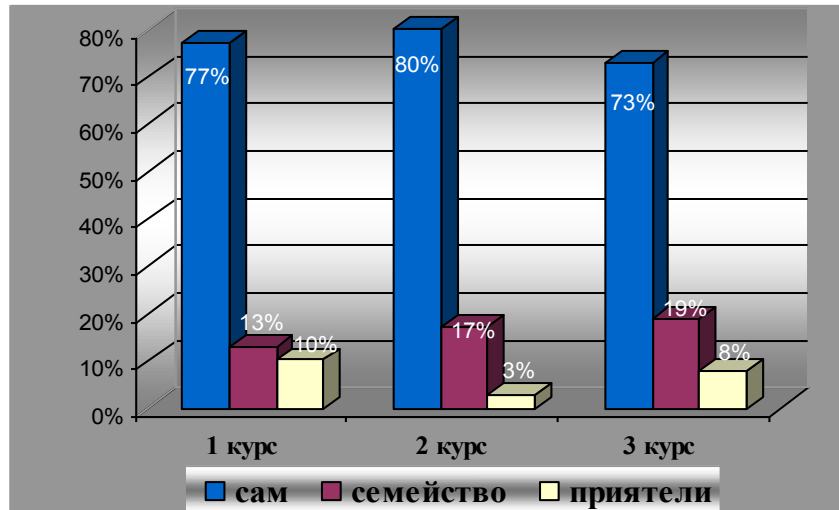
- „интересно работно място“;
- „чувство на удовлетвореност от това, което правя“;
- „желанието да упражнявам тази професия“;
- „придобиване на по-широки познания“;
- „по-висока квалификация и работа в добри условия“.

Студенти 3 курс:

- „сигурност в това което правя, защото знам, че го правя правилно“;
- „по-високо професионално самочувствие в резултат на придобитите знания и умения“;
- „желанието да мога да се справям с всичко, да съм убеден в уменията си“;
- „липса на несигурност след натрупване на професионални знания“;

- „удовлетворение от това, което правя”;
- „добри отзиви от колеги и пациенти”;
- „притежавам знания, с които се чувствам полезен на близките си”.

Не само придобиването на сигурност в уменията, моралното удовлетворение от добре свършената работа и т.н. са причини за вътрешната мотивираност на студентите. Влияние оказва и високата самомотивация при вземането на решение за избор на професия (фиг.2).

Фиг.2 Фактори, оказващи влияние при избор на професия

Студентите, направили самостоятелно този избор са с успех много добър (30%) и добър (50%), за разлика от тези, при чието решение участват и други фактори – семейство, приятели. Интерес представлява и мнението на анкетирани по отношение ролята на средното образование в професионалната ориентация на младите хора - 84% смятат, че трябва да има ангажираност.

Мотивите за професионален избор имат не само социален характер (32,2% добри условия на работна среда; 29,8% бърза реализация; 16% добри финансови условия), но и нравствен - 22% вътрешна убеденост.

На въпроса: „Ако можехте да направите избор на професия отново, бихте ли предпочели друга?”- 28 % от запитаните студенти отговарят утвърдително. Като причини, демотивиращи първоначалния избор на професия, студентите посочват:

- ✓ наличие на няколко професии прави възможността за реализация по-голяма;
- ✓ придобиването на квалификационна степен професионален бакалавър не дава възможност за продължаване на образованието в други области, а само в професионалното направление.

Отношението към собственото личностно развитие и значимостта на поставените цели също определя в голяма степен активното отношение на студентите към професионално обучение. Така, след успешно завършване на професионалното си обучение 45% от тях смятат да работят по специалността си; 9,8% ще продължат да надграждат образованието си в професионалното направление; 37,2% ще съчетават и двата аспекта, а 4% ще продължат образованието си в друга професионална област.

Външни фактори на мотивация - фактори, произтичащи от учебната среда

Процесът на учене е диференциран и се влияе от множество фактори. Най-главният фактор, който рефлектира пряко и косвено върху поведението и академичния успех на студентите е мотивацията за учене.

Правилното организиране и управление на учебния процес позволява развитието на познавателен интерес и изграждането на положителни мотиви за учебна дейност. Характерни черти на мотивите за активна учебна дейност са следните:

- интерес от страна на студентите към преподаваните учебни дисциплини като непосредствен вътрешен подбудител за активност и към начините на придобиването му;
- удовлетвореност от участието в познавателната дейност и неудовлетвореност от постигнатото;
- общо положително емоционално отношение към учебния процес и свързаните с него обекти – преподаватели, състуденти, наставници от учебно-практичните бази.

Данните от проучването показват следното: мотиви, оказващи най-силно въздействие върху мотивацията за учене са: интерес към преподаваните учебни дисциплини (за **67%** от анкетираните студенти), емоционална удовлетвореност от придобиването на професионални знания и умения (**56%**), позитивно отношение на колегите от учебно-практическите бази (**53%**) и благоприятен психоклимат в студентската група (**48%**).

От значение е и начинът на преподаване, и личността на преподавателя. Преподавателят, успял да създаде интерес към своя учебен предмет, постига високи резултати, изразени във висок среден успех и висока учебна активност. Успехът ще зависи и от това дали е успял да синхронизира интелектуалното ниво на преподаване с това на обучаващите се. От изключително важно значение е прилагането на разнообразни методи и средства за обучение, насочени към повишаване на ефективността на обучението чрез развиване на познавателни мотиви. Съвременните дидактически технологии, като: груповата работа, дискусии, ролеви игри, казуси, групови проекти, симулации, семинари, решаване на проблемни задачи, интерактивно базирано учене, позволяват усвояването на знания с голяма трайност и задълбоченост. Развиват се личностни качества като активност, инициативност, творческо мислене, бързина. Овладяват се нови, социално значими похвати на поведение и общуване. Всичко това протича в атмосфера на добронамереност и емоционален комфорт за всички участници в образователния процес [1].

При анкетирането, **29%** от студентите определят интереса към начина на преподаване за силен външен стимул на мотивацията им учене, а наличието на ясни и обективни критерии за контрол на усвоения учебен материал е мотив за едва **16%** от тях.

Липсата на всеки един от посочените външни мотиви за учебна дейност действа сам за себе си деструктивно по отношение на учебната мотивация на студентите. Повърхностното и формално отношение към ученето води до ниски резултати в образователния процес.

Изводи: От наблюдаваната група студенти **76%** са с високо ниво на мотивация. Личностните мотиви, водещи до висока учебна мотивация имат основно социален и морален характер, като влияние оказва и подхода на вземането на решение при избор на професия. Фактори с най-висок относителен дял, определящи външната мотивация за учене, са: интерес към преподаваните учебни дисциплини (**67%**); емоционална удовлетвореност от придобиването на професионални знания и умения (**56,4%**); позитивно отношение на колегите от учебно-практическите бази към обучаващите се студенти (**53 %**), следвани от благоприятна психическа атмосфера в студентската група (**48,8%**) и интерес към начина на преподаване (**29,7%**). И двата вида мотивация сами по себе си или в комбинация са ефективни.

Заключение: При всичко казано дотук, остава въпросът: Личностната (вътрешна) мотивация или стимулиращата учебна среда – кое е водещо за осъществяване на ефективно професионално обучение?

За **58,6%** от анкетираните студенти водеща е личната мотивация, за **34,4%** това е стимулиращата учебна среда.

В действителност и двата вида мотивация сами по себе си или в комбинация са ефективни. При стартиране на учебния процес преподавателят винаги залага на външната мотивация, но перманентно работи за трансформирането ѝ във вътрешна.

За развиване на конструктивна мотивация за учене допринасят различни педагогически стратегии, най-ефективните от които са [4]:

- ✓ Създаване на подходяща за учене среда.
- ✓ Поставяне и постигане на реалистични цели.
- ✓ Подкрепа на инициативността в ученето.
- ✓ Осъществяване на конструктивна обратна връзка и външен контрол.

Проучването същността и динамиката на мотивите на студентите за активното им отношение към учебния процес е от съществено значение за неговото ефективно управление. Наличието на висока академична мотивация за усвояване необходимите теоретични и практически знания е един от параметрите за постигане на резултатност на обучението в медицинските колежи.

Академичната мотивация като част от по-широката мотивационна ориентация към собственото професионално развитие на студентите е важен аспект в процеса на изграждането на надеждни и успешни здравни професионалисти.

Библиография

1. *Гюрова, В. и колектив.* Интерактивността в учебния процес. С., 2006.
2. *Иванов, И.* Интерактивни методи на обучение: <http://ivanpivanov.com>
3. *Лечева, Г.,* Научни трудове на Русенския Университет - 2009, том 48, серия 10, стр.73
4. *Нинова, В.* Съвременни педагогически технологии в учебния процес: <http://www.socialninauki.com>